

UKWỌRỌ-İKỌ PAUL KE OBOT MARS

Utom Mme Apostle 17:1-34
OYỌHỌ UKPEP-ŃKPỌ 335

Eke Ikpọ Owo

İKỌ IBUOT: “Koro erikwọrọ cross etie nte ndisime ikọ ke enyin mbon nsobo; edi ke enyin nnyin emi enyañade edi odudu Abasi” (1 Ɗwed Corinth 1:18).

I Ke Thessalonica

1. Mme ńsaña-ukwọrọ-ikọ esaña ebe ńkpri obio iba man edisim Thessalonica ye Itie-ukpono mme Jew, Utom Mme Apostle 17:1
2. Paul ama ọkwọrọ ikọ ke Itie-ukpono mme Jew ete ke Jesus edi Christ, Utom Mme Apostle 17:2, 3; 9:20
3. Ndusuk mme Jew ye ediwak mme Greek ema enim ke akpanikọ, Utom Mme Apostle 17:4; 1 Thessalonica 2:13, 14
4. Mme Jew emi ekefibede ufup esin ndutime ke obio, Utom Mme Apostle 17:5-9

II Eridara Ke Berea

1. Enam Paul ye Silas edaha ke okoneyo ekpọñ Thessalonica edisim ke Berea, Utom Mme Apostle 17:10; 9:23-25; Matthew 10:23
2. Mme andiduñ Berea ekop ikọ Abasi ke erinyime esit, Utom Mme Apostle 17:11, 12; Matthew 13:16; James 1:19
3. Mme Jew emi edude ke Thessalonica edi ke Berea man edinam mbio-obio ebumere esin ndutime, Utom Mme Apostle 17:13, 14

III Paul Ke Athens

1. Esit ayat Paul ke ndikut nte ndem eyọhọde ke Athens ndien enye ebuen ikọ ye mme owo, Utom Mme Apostle 17:15-17
2. Ndusuk mme ọfiọk-ńkpọ owo ema eda Paul edi akwa esop, Utom Mme Apostle 17:18-21
3. Paul ọkwọrọ abaña ńkukure enye emi edide akpanikọ ye ńkukure odu-uwem Abasi, Utom Mme Apostle 17:22, 23
4. Kpukpru mme andituak ibuot nnọ Abasi enyene ndituak ibuot nnọ Enye ke spirit ye ke akpanikọ, Utom Mme Apostle 17:24-29; John 4:23, 24
5. Abasi owuk kpukpru owo ete ekabare esit, Utom Mme Apostle 17:30, 31; John 12:46-48; 2 Ɗwed Timothy 4:1
6. Ukwọrọ-ikọ Paul enyene ekpri udori ke Athens, Utom Mme Apostle 17:32-34

SE EKPEPDE EBAÑA

Mme Ọkwọrọ-Ikọ Abasi Emi Esiode Edọñ

Jesus ọkọdọhọ mbet Esie ete, “Ke ini mmọ ekọbọde mbufo ke obio emi, efehe eduk ke obio efen” (Matthew 10:23). Ke akpanikọ, Paul Apostle ọkwọrọ-ikọ, ama ada item emi anam ńkpọ. Ke isañ ukwọrọ-ikọ oyọhọ ikaba emi, Paul ye Silas ema ebe esim Macedonia koro spirit Abasi ama enyik mmọ ete eka ke usuñ emi. Ke akwa obio Macedonia emi ekerede Philippi, mme esit emi ekenyenede udọñ ema ebọ Ikọ Abasi, edi mme ebierikpe ye ediwak mbio-obio ekeyom ete yak ńka mbon Abasi ekpọñ obio mme imọ okposuk edi nte enye ye Silas ema ekesaña ebe ke ọkpọsọñ ukut ke Philippi, Paul ama ọdiọñọ ete ke odu ntak emi Abasi okokotde mmọ edi ke obio emi.

Ke ema ekekpọñ Philippi, mme ọkwọrọ-ikọ emi esaña ebe Amphipolis ye Apollonia man mmọ edisim Thessalonica, sia synagogue mme Jew odude ke obio oro. Ndien nte ido esie esidide ke ini emi

ifet odude, Paul oduk ke synagogue onyũ osio ikọ ke ñwed Abasi ada ebuen ikọ ye mme Jew. Ukot ukwọrọ-ikọ Paul ke ediwak ini akabaña Christ, oro edi, Messiah, emi kpukpru Jew ekedoride enyin. Paul ada ikọ Abasi ọsọñ ete ke Christ ekenyene ndikut ukut, akpa ke krọs ke ntak idiok-ñkpọ ererimbot, man eset onyũ anyaña kpukpru mmọ emi enimde Enye ke akpanikọ. Ekpri ibat ibat mme Jew emi eduñde ke Thessalonica ema enim ikọ emi Paul ọkọkwọrọde, edi mbio emi eketimde ekpañ utọñ enọ mme ọkwọrọ-ikọ Abasi emi ekedi ediwak ikpọ iban Greek ye iren owo ñko.

Ufọk-Abasi Mbon Thessalonica

Okposuk edi Paul ye Silas ekedude ke obio Thessalonica ke ñkpọ nte urua ita enam utom inyũ inyeneke mfina, Ikọ Abasi ama enyene oruñ ke esit mbon emi ekenimde ke akpanikọ. Ke ñkpọ nte isua ifañ ema ekebe, ke adaña emi Paul ewetde ñwed ọnọ esọk ufọk Abasi emi akamanade oto ke nsin-ifik mmọ, enye (Paul) eti mmọ ete ke mmọ ema ekpọñ ndem ndien ekabare enam ñkpọ enọ ata odu-uwem Abasi ndien ke mmọ eketie ebet eritọñ ntak ndi Jesus. Paul ama anam mmọ efiok ete ke ikọ Ọbọñ okoto mmọ ọwọrọ osim mme owo, idighe ke Macedonia ye Achia ikpọñ, edi “etop mbuotidem mbufo ye Abasi ọwọrọ okosim kpukpru ebiet.” (Se ke 1 Ñwed Thessalonica 1:8-10).

“Ndien Satan edi ñko.” Toto ke eritọñ andidiok esimama ndiwut idem ke ini ye ke ebiet ekededi emi enamde uduak ye edinen-ido Abasi. Emi otim edi akpanikọ ke usuñ ukpono Abasi eke mme anditiene-Christ, sia andidiok ama añwana eti eti ndinime obio-ubọñ Christ toto ke ntọñ esie. Andidiok ọfiok ete ke edikem ini ke Christ ye obio-ubọñ Esie eyekan enye ye nsaña-esie tak-tak. Jesus ọkọdọhọ ete, “Enọ Mi ofuri odudu ke heaven ye ke isọñ.” (Matthew 28:18). Okposuk edi emi etiede nte uduak Abasi okpu ke ndusuk idaha, Abasi okut onyũ ọfiok. Ke edikem ini ye ke usuñ Esie, Enye eyenam kpukpru ubiọñ etre man utom esie ọkọri ke usuñ nte ekpedide.

Ukọbọ

Ke Thessalonica mme Jew emi mikamaha ndinim etop Eti-mbuk emi, ema efibe Paul ye Silas ufup ke abaña ñkọri-utom emi mmọ ekenyenede ke otu mbio-obio. Mme Jew emi eda ndusuk mbukpo owo ke otu mbio-obio edian idem, enyũ ekọ otu owo ebon, esin ndutime ke obio. Mmọ ema eyom Paul ye Silas ke ufọk Jason, edi sia mmọ mikwe mme ọkwọrọ-ikọ emi, mmọ eduri Jason ye ndusuk nditọ-ete edi ke iso mme andikara mbon obio oro. Mmọ efiori ete: “Mme anditimere ererimbot emi edi mi ñko-o.” (Utom Mme Apostle 17:6). Andidiok ama ebem iso etimere ererimbot ke ediwak isua emi ekebede ke ini enye akanamde owo anam-idiok; edi ke emi enye oyom ndinuk ubiomikpe emi ndori owo efen ke ibuot. Edi akpanikọ ete ke mme Mbet emi ema ewọñre ererimbot enim; edi mmọ, ke odudu Abasi ekewọñre ererimbot emi ama akabiara enim ke eti idaha. Toto ko Eti-mbuk ada emem ọsọk ukpọñ emi ama akanana emem, onyũ ada akwa emem ọsọk esit emi ọyọhọde ye oyobio uwem emi; enye ada nduok-odudu ọsọk mmọ eke ekpade mba enyũ ebioimde edidobi mbiomo idiok-ñkpọ; enye ada nsọñ-idem ọsọk ikpọhidem ye ukpọñ emi ọdọñde oto ke idiok-ñkpọ ke ini utọ mbon emi eyakde idem mmọ ọyọhọ-ọyọhọ enọ Andinyaña.

Mme Jew emi ekeduñde ke Thessalonica ekesin ndutime ke ofuri obio, edi mmọ ewọñre etiñ ete ke edi mme ọkwọrọ-ikọ Abasi emi esin ntime enyũ etimere ererimbot. Mmọ enam nte mmọ ekpono enyũ enyime ukara Caesar, ke ini ke ata editim ntiñ kpukpru ata mme Jew ekesasua ekikere edikpesine ke idak ukara isen odudu. Ubiom-ikpe idiok-ñkpọ adiana kiet anam nduk ye kpukpru mmo emi edade isio-isio ye akpanikọ. Ọtọñde ke ini mbon Thessalonica tutu osim emi mme edu-uwem ye erinam mme owo itimke ikpuhọre, sia edide mme owo ke enọñ mme ntak emi esinde mmọ ekunam ñkpọ enọ Jesus Christ. Andidiok ye nditọ ererimbot emi minimke ke akpanikọ edomo ofuri ukeme ndiwut nte ke anditiene-Christ ye mbuotidem inenke; edi adaña nte ekọbọde anditiene-Christ ọkposọñ, kpasuk ntre ñko ke uñwana ikọ Abasi aka iso ayama ọwọrọ man oto do emenerede uyai Eti-mbuk ewut. Ediwak nsunsu ndori-uyo osim Ikọ Abasi, edi iduhe ndori-uyo baba kiet emi edide akpanikọ. Mbọñ obio ema enam Jason ye mmọ efen oro etie ubiọñ, ete ndutime ididuhe, ndien esana mmọ eyak; sia owo mikkekwe baba ndudue erisin ntime ke obio ke otu mbon emi.

Ukpep-Ñkpọ Ñwed Abasi

Nditọ-ete esesọp enam Paul ye Silas edaha ke okoneyo eka ke Berea, ke obio emi synagogue efen okodude. Mbon Berea ekedi isio isio ibon ekan mme andiduñ Thessalonica emi ekekọbọde mme ọkwọrọ-ikọ Abasi. Mbon emi ekedi utọ uduot ibon emi enanade ke ererimbot tutu osim mfin emi. Mmọ emi ema ebọ ikọ Abasi ke erinyime esit, enyuñ eduñqre ñwede Abasi ke usen ke usen ete ifiok mme ikọ oro Paul ye Silas ekwọrọde edi ntre mme idighe. Utọ edisin ifik ñkpep Ñwede Abasi ntem itreke ndiñwum eti mfri, sia edide Gospel Jesus Christ oñwum eti mfri ke adaña emi eyomde enye ke esit akpanikọ. Ikebighike ata ediwak owo, oro edi mme Jew ye Greek, iren ye iban ema enim eti mbuk emi ke akpanikọ ete ke Jesus edi Christ. Ikoduhe baba owo ndomo kiet ke Berea emi akafañade ye Eti-mbuk, edi ikanaha ite utọ ñkọri emi okodude ntre etre ndinyene ntuaha ye andidiok. Etop eridemere ke Berea ama asaña osim Thessalonica, ndien ndiọi owo ke obio oro ema edi ke Berea man edinam mbio-obio ebumere esin ndutime ye mme Mbet. Eketie nte Paul, emi ekedide akwa etiñ-ikọ ye ada-iso, ekedi owo emi ekenyenede iso-ukọbọ; do ndien nditọ-ete ema enam enye ọkpọñ obio, edi Silas ye Timothy esuk edu do man ekpep mbufa mbon emi enimde ke akpanikọ ntọtuñọ akpanikọ ke abaña mbuqtidem owo Abasi.

Ke Athens

Ke ekpọnde Berea, eda Paul edi ke Athens, ndien mi enye ọnọ etop esok Silas ye Timothy ete esok ebine imọ. Ke adaña emi Paul etiede ke Athens ebet mme nsaña esie ke Eti-mbuk, esit otimere enye ndikut nte ukpono-ndem ọyọhọde ke obio. Nnyin imokop ito mbuk ñkpọ-ntibe ererimbot ete ke ndem emi okodude ke Athens ikpọñ-ikpọñ, ema ewak ekan kpukpru ndem emi okodude ke ofuri Greece enyuñ etiñ ete ke ndem ama ekpere ndidi ukem-ukem ibat owo emi ekedude ke Athens. Emi ama awak akan nte Paul okposiode enyin esie efep; ndien ke adañaemi enye ebetde Silas ye Timothy, enye ebuen ikọ ke itie-ukpono mme Jew ye mmọ, onyuñ eneme kpukpru usen ke aña-urua ye mmọ emi ekesobode ye enye.

Utom Owo Kiet

Ke ntre ikokureke ke Paul ndidi asaña-utom ye ọkwọrọ-ikọ, enye ama anam utom ke idem esie ikpọñ adian-emi edi akakan ikot eke enyenede udori ke ñkpọ eke Abasi onimde. Utom emi owo anamde ke idem esie ikpọñ ke kpukpru idaha esiñwuñwum nti mfri ke ufok-Abasi Christ, ndien utom emi odot enyuñ enefere eyom enye ke akpatre ini emi ekim ama ọkọtọñọ ndifuk ererimbot ke abaña ñkpọ Abasi. Ini ama odu emi ata ediwak mme owo ekenyenede erinyaña eto ke itie mboho eridemere ye ukwọrọ-ikọ, edi idaha emi mme owo emi etienede Christ ke ediwak idaha enam ntem eto ke uwem owo Abasi. Paul esikaka kpukpru usen ke aña-urua man etiñ ikọ ọnọ mbon oro ekeyomde ndikpañ utọñ nnọ enye.

Ete-ufok emi akanamde Akamba udia, ọkọdọñ nditọ-ufok esie ete eka ke mme efak ye ñkpri efak obio ekekot mme ubuene, mmọ emi edade unan, mme mbuñ, ye nnan; nyuñ ka ke mme ọkpọ-usuñ ye ke mme mben-ọkọ nyuñ yire mmọ eduk edi man ufok udia ọyọhọ (Luke 14:16-23). Ọbọñ ubọñ ọdọñ nditọ-ufok Esie ukem utom emi, ete ekot kpukpru owo edi ke akwa udia emi Enye anamde. Nnyin ibọñ akam ite yak ọbọñ atat nnyin enyin man otodo nnyin ikut ata eti utom emi asañade ye udori emi odude ke iñwañ-utom Esie. Owo emi odude ke efak, anyam-urua, ete-ufok utom, enye emi anamde utom ye afo, mbọhiduñ, andikpep ye kpukpru owo nde edi enye emi ekemedede ndikpañ utọñ ñkop Eti-mbuk ye mme ikọ ñdọñ-esit esie emi kiet ke otu nditọ Abasi etiñde.

Mmọ-oko (Gentile) Ekpañ Utọñ

Ikebighike utom emi Paul akanamde ikpọñ ama ada enye okosobo ye ediwak owo. Ndusuk mme ọfiok-ñkpọ owo emi etienede ukpep-ñkpọ Epicurus ye ukpep-ñkpọ mme Stoick ema edisobo enye, enyuñ eda enye edi ke Areopagus, ata akwa esop ke Athens, ke esop emi akana nte ekop ukpep-ñkpọ eke abañade Jesus Christ man ebire mme enyene ndiyak ukpep-ñkpọ emi oduk ke Athens mme okuduk; sia mbio Areopagus, oro edi, Obot Mars akana enọ ekikere mmọ ke abaña kpukpru obufa ukpep-ñkpọ emi odukde edi ke Athens.

Ama odu mme ñkpọ ifañ emi mbio emi etienede ukpep-ñkpọ Epicurus ye mmọ emi etienede ukpep-ñkpọ Stoick ekebuanade enim, edi ke ata ediwak ukpep-ñkpọ oruk ibon iba emi ekenyene nsio-nsio ekikere. Baba otu mbon emi ikonimke ukpep-ñkpọ emi abañade ini-iso ke owo ama akakpa; ndien

oro ekesin mbon nsahi emi ebup mbume ke adaña emi Paul ọkokwọrọde eriset ke mkpa Jesus ye idorenyin ufọk Abasi. Ito ro kiet emi okodude ekedi, mbon Athens ema enyene udọn ndikop nkpo mbaña Iko Abasi mbemiso mmọ ekere ufọn esie. Ata ediwak mbon eyo emi enọ ekikere mmọ enyuñ enọ ukwañ ubierikpe mmọ ebaña Iko Abasi ke adaña emi mmọ mifiokke ibaña odudu esie ke ndinyaña owo nsio ke uwem idiok-nkpo, mme ndifiok mbaña emem, idara, ye idorenyin emi ọnọde esit owo.

Etop Abasi

Ke Paul ọkokwọrọde Christ ọnọ mme Jew, enye ama etiñ otuk kpukpru erinam emi Abasi akanamde ye nditọ Israẹl. Enye eketiñ abaña mme uwa, mme ntiñ-nnim ikọ, ye mme idorenyin kpukpru mme Jew emi ọkọkọnọde ke Messiah; ndien kpukpru emi akasaña ekekem ke ekikere esie, edide mmọ ema enim mme inimke se enye eketiñde. Edi ke Obot Mars, ke ufọt mbon emi minimke ite ke Abasi odu, nso nkpo ke Paul eketiñ abaña man ikọ esie otim añwaña? Jesus ọkọdọhọ ete: “Ke ini ediyakde mbufo enọ, ekutimere esit ekere, mme edidọhọ didie, mme editiñ nso; koro kpa idaha oro ke eyenọ mbufo se editiñde” (Matthew 10:19). Ke ukem ini oro Paul ama ọbọ mme ikọ emi ọkoyọhọde ye ifiok oto Edisana Spirit, sia edide kpukpru ikọ esie ọkoyọhọ ye uñwana ye uyama esim mme okpono-ndem emi. Etop ke abaña nte Abasi okobotde mme nkpo ye nte mme nkpo eke Abasi okobotde odude ke idak Esie ama otuk mme Epicurus ye mme Stoick ukem ukem edi mmọ ikonimke ke akpanikọ. Paul afaña abaña ukpono-ndem mmọ emi asañade ye mme uwa ye mme enọ man eda emi esuk iyaresit mme abasi, ndien ikọ emi otuk kpukpru esit mbio emi eduñde ke Athens – kpukpru mmọ enyene ubiom-ikpe. Mbio Athens ekenim idem mmọ nte isio idut emi mmibuanake nkpo ye mbio efen, edi Paul anam mmọ efiok ete ke Abasi akanam kpukpru mme idut oto ke ekpuk kiet do ke mme owo edi nditọ ye mmọ emi Abasi obotde. Sia enamde owo ke mbiet Abasi, mme owo ikpesehe ite Abasi ebiet gold, mme silver, mme itiat, eke edade usọ ye ekikere owo esọi. Edieke mme owo eyomde ndituak ibuot nnọ Abasi, mmọ enyene ndiyom Ọbọñ enyuñ “efiọñ ubok eñwana ndisim” Enye, okposuk edi nte Enye miyomke usuñ ye baba nnyin owo kiet. Mbio emi etuakde ibuot enọ Abasi enyene ndituak ibuot nnọ Enye ke spirit ye ke akpanikọ.

Abasi ama ofumi ini ndisime mme okpono-ndem oro, edi ke emi Enye owuk kpukpru owo ke kpukpru ebiet ete mmọ ekabare esit. “Ata uñwana emi anamde enyin añwana kpukpru owo okododuk ke ererimbot” (John 1:9) ndien enye ke ayayama ye ofuri uñwana esie, ndien mme owo inyeneke ntak ndinọ ke mmọ edude ke ekim. Paul etiñ ọnọ mbio Athens ete ke usen ubierikpe eyedi ọnọ mmọ eke mikabakere esit, koro Abasi omonim usen, Enye omonim Ebierikpe, ndien ke Enye onyuñ ada erinam emi Enye anamde Owo oro eset ke mkpa ayarade owut kpukpru owo ete edidi ntem. Ọfọn didie owo ndibọ etop Eti-mbuk!

Idighe Ke Ikpikpu

Okposuk edi eketiede nte ukwọrọ-ikọ Paul ikenyeneke udori, edi eketie nte ekpekamade akamba ukwak (hammer) emia idiok-nkpo ye ukpono-ndem mbon Athens. Ke ini mbon Areopagus ekopde ebaña eriset ke mkpa, ndusuk mmọ esak enye, edi mmọ eken esio usen edinyime enim, enyuñ eñwọñọ enọ Paul ete ke mmimọ iyekop se Paul etiñde abaña nkpo emi usen efen edi ndusuk ini mmọ ikasañake isim ifiok akpanikọ Christ. Paul ama ọwọrọ ọkpoñ obio Athens, ndien sia Paul ọfiokde ete ke mme Greek, ke uyom ifiok mmọ ekebat ukwọrọ-ikọ emi abañade Christ ke ndisime nkpo, edi kpa ye oro akwa Mbiet emi ikememke idem. Enye ama adaha aka ke itie efen man okoyom mmọ emi ekebeñede idem ndinyime ikot Eti-mbuk. Kpa ye oro, utom Paul ke Athens ikedighe ikpikpu; sia ndusuk owo ema enim ke akpanikọ enyuñ “eyire enye,” kiet ke otu mmọ ekedi Dionysius, kiet ke otu mme ebierikpe ke esop enyoñ obot Mars. Mbuk anam ifiok ite ke owo emi ama eneñere ọbọ ukpep-nkpo oto Paul, do ndien ke erikem ini, enye ama akabare edi akpa akwa ọkwọrọ-ikọ Abasi ke Athens. Abasi adara ekọm-urua ukpoñ owo kiet akan ofuri ererimbot; ke utọ ntak emi mkpa-idem iduhe ke ndikut nte Enye (Abasi) ọkọdọñde Paul asaña ebe ke Athens man enye ọkọ nkpri ukpoñ ifañ emi.

MME MBUME

1. Nso idi ntak emi Paul akasañade ebe ke Amphipolis ye Apollonia ndien ikwọrọke ikọ inọ mmọ?
2. Mbon Thessalonica ekedara Paul ye Silas didie?

3. Nso idi ntak emi mme ọkwọrọ-ikọ Abasi emi ekekọñde Thessalonica?
4. Didie ke mbio Berea ekekpuhọre ye mbon Thessalonica?
5. Nso utọ iduọk owo ekenyime mbuk Ikọ Abasi ke Berea?
6. Nso idi ntak emi Paul ọkpọñde Berea?
7. Nso idi ntak emi spirit Paul ekemenerede ke adaña emi enye osimde Athens?
8. Nso ikotibe ke Areopagus (Obot Mars)?
9. Ewe usuñ ke Abasi ada ayarade owut kpukpru owo ete ke usen ubierikpe eyedu?
10. Owo ifañ eketiene ukpep-ñkpọ Paul ke Athens?